

שו"ת מנחת שלמה תניינא (ב - ג) סימן פו

עניני הצלה ורפואה

א. דין קדימה בריפוי ובמכשיר הנשמה

כתב הפמ"ג בריש סי' שכ"ח במש"ז סק"א

אם יש אחד שודאי מסוכן עפ"י הרופאים וכדומה, וזה ספק, ורפואה אחת אין מספקת לשניהם - הודאי דוחה הספק עכ"ל, ולכן צריכים בעיקר להתחשב עם גודל הסכנה ועם הסיכויים להצלה,

- התחשבות בגיל לא בא כלל בחשבון -

ועיין בסוף מס' הוריות במשנה ובגמ' סדר של עדיפות בענין הצלה משבי וכן לענין צדקה וכדומה,

אך חושבני שבזמננו קשה מאד להתנהג לפי זה.

אולם להעביר מכשיר הנשמה מחולה לאחר שהוא במצב יותר קשה או שיש לשני יותר סיכויים להצלה -

מסופקני מאד,

כי יתכן דחשיב כאילו הראשון כבר זכה במכשיר, והחולה עצמו ודאי פטור מליתן מכשיר שלו לאחר אף אם השני יותר מסוכן,

וכן אם כבר התחיל הרופא להתעסק עם חולה מסוכן -

מסתבר דכמו שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, כך הוא פטור - ואולי אסור - מלהניח את הראשון ולהתעסק עם השני

כששניהם בסכנה, אף אם יש יותר סיכוי להציל את השני.

אגיד לו נאמנה שאין אני קובע מסמרים בכל מה שכתבתי, כי השאלות הן חמורות מאד, ואינני יודע ראיות ברורות.

החלטת ביה"ח להמנע מהצלת טרפה במכונת ההחיה -

יתכן שהיא נכונה אם אמת הוא כדבריהם שיום יום הם מצילים בה אנשים שלמים,

אך גם אם אין זה כ"כ ברור, עכ"פ הרי ההנהלה החליטה כך,

וכיון שכן - הנני מסכים למ"ש הדר"ג,

וגם חושבני שאף אם נאמר שלצורך הצלת נפשות חייבים גם לגזול מאחרים אפי' בכה"ג דלא אפשר כלל בתשלומין -

מ"מ אסור לו לעשות מעשה ולהשתמש במכונה שלא ברשות,

שהרי אם כבר התחילו בהצלת הטרפה - יותר נראה שאסור אז לנתק ממנו את המכונה למען הצלת אדם שלם,

כי אז זה נחשב כמעשה בידים

ונראה

שאם הלכו שנים במדבר, אחד שלם ואחד טרפה, ואין להם מה לאכול, ובסכנה ברורה ששניהם ימותו ברעב -

דמ"מ אין השלם רשאי להרוג את הטרפה ולהחיות בו את נפשו עד שיגיע לישוב, אף אם ננקוט שמותר להציל עצמו

בממון חברו,

[מדברי הדר"ג הבנתי שדעתו נוטה כהסוברים דמה שמותר הוא רק משום טעמא דאפשר בתשלומין,

וא"כ, איך כת"ר נוטה לומר שמותר להרוג טרפה להצלת אדם שלם?! וכי זה פחות מממון חברו?!].

ובנוגע לקיתון הנמצא אצל אדם שלישי -

היה נלענ"ד דיתכן שצריך להקדים ולהציל את האיש שיש לו זכות קדימה כדתנן בסוף מס' הוריות באופן כזה שברור

הדבר שאם יתן את הקיתון לשניהם ימותו ודאי שניהם ברעב, אך כת"ר הביא וגם ידעתי שאומרים אחרת.

מנחת אשר – בתקופת הקורונה

ושו"ר בשו"ת מנחת שלמה (תניינא סימן פ"ו) שפלפל בסוגיא זו, וכפי הנראה בתו"ד שנטה דיש אכן להמנע מלחבר מכונת הנשמה מי שרחוק סיכוי להצילו על מנת שיהיה בידינו להציל על ידו מי שיש יותר סיכוי להציל, אלא שחידש דאם כבר התחילו לעסוק עם חולה א' אין להניחו כדי לטפל באחר, וכעין עוסק במצוה פטור מן המצוה, והעיר דאפשר דיש בזה גם כעין זכיית ממון, ועי"ש שכתב כל דבריו בהשערה בעלמא, וכפי הנראה, כל השאלות שפלפל בהם לא נשאלו הלכה למעשה, דבאמת מעולם לא ידענו מצב ששאלות אלו יהיו הלכה למעשה. ועוד ראיתי מאמר גדול מאת הגר"ן גולדברג שליט"א ובו טען באריכות שיש לנתק חולה חסר תקוה ממכונת הנשמה על מנת להשתמש בו לחולה שאפשר להצילו, ויש לפלפל טובא בדבריו

השאלה המקורית מכ"י

דר. שמעון גליק

קופת חולים של ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל

מרכז רפואי סורוקה

כ"ב אדר תשל"ו

השאלה

לכבוד הרה"ג הרב שלמה זלמן אויערבך שליט"א

הנני פונה לכבודו עם שלשה שאלות רפואיות מעשיות שאנו עומדים לפניהם לעתים די קרובות

...

אין לנהוג במצבים שעומדים לפנינו כמעט כל יום ועל אחת כמה וכמה בזמני מלחמה ח"ו, שאין לנו המשאבים לטפל בכמה מקרים דחופים שמגיעים לטיפול בבת אחת. האם קיימים איזשהו שיקולים בקשר למתן עדיפות לחולה שסיכוייו הם יותר טובים שהרופא יכול להשפיר? האם מותר להחליט לפי גיל, לפי עמדה, לפי מחלה, לפי סדר קדימה? האם מותר לקחת מכשיר הנשמה מחולה אחד ולתת לשני שהוא במצב יותר קשה, או סיכוייו יותר טובים?

התשובה המקורית [מהדורא קמא פב:ב, מוגה על פי הכ"י]

...

(ג)

כתב פמ"ג בריש סי' שכ"ח במש"ז סק"א

אם יש אחד שודאי מסוכן עפ"י הרופאים וכדומה, וזה ספק, ורפואה אחת אין מספקת לשניהם, הודאי - דוחה הספק עכ"ל, ולכן צריכים בעיקר להתחשב עם גודל הסכנה ועם הסיכויים להצלה, - התחשבות בגיל לא בא כלל בחשבון -

ועיין בסוף מס' הוריות במשנה ובגמ' סדר של עדיפות בענין הצלה משבי וכן לענין צדקה וכדומה, אך חושבני שבזמננו קשה מאד להתנהג לפי זה.

אולם להעביר מכשיר הנשמה מחולה לאחר שהוא במצב יותר קשה או שיש לשני יותר סיכויים להצלה - מסופקני מאד,

כי יתכן דחשיב כאילו הראשון כבר זכה במכשיר, והחולה עצמו ודאי פטור מליתן מכשיר שלו לאחר אף אם השני יותר מסוכן,

וכן אם כבר התחיל הרופא להתעסק עם חולה מסוכן -

מסתבר דכמו שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, כך הוא פטור - ואולי אסור - מלהניח את הראשון ולהתעסק עם השני כששניהם בסכנה, אף אם יש יותר סיכוי להציל את השני.

ובנוגע למכשיר הנשמה

ברור כשמש חושבני

שתלוי בשיקול הדעת של הרופא,

ואם על פי רוב זה כבר ללא תועלת - מוטב להעביר את זה לשני.

אגיד לו נאמנה שאין אני קובע מסמרים בכל מה שכתבתי, כי השאלות הן חמורות מאד, ואינני יודע ראיות ברורות.

בברכת חג כשר ושמח וכל טוב סלה לו ולכל ביתו. שלמה זלמן אויערבך